

רשימות חוברת כח

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת בא, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע — ב' מכתבים (אל הרה"ג וכו' מהור"ר אפרים אליעזר הכהן יאלעס) ע"ד אופן כריכת הרצועה דתפילין של יד ע"ג אצבע האמצעית, ענין השייך לפרשת השבוע שבסיומה מדובר אודות מצות תפילין.

מכתב הא' — מיום כ' אייר תש"ב*, ומכתב הב' — מיום כ"ו אייר, מענה על תשובתו של הרב יאלעס על מכתב הא'.

כיון שמכתבים אלה נכתבו וגם נשלחו ליעדם, וכנראה, רשמם רבינו גם לעצמו בסגנון זה — מתפרסמים בזה ככתבם וכלשונם, ללא הוספת שילוב פיענוח ותיבות-קישור, אלא שכדי להקל על הלומדים באו בשוה"ג איזה הערות שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים“

עש"ק פ' בא. ה'תשנ"ו

ברוקלין, נ.י.

(* יש לציין, שבין מכתביו של רבינו לאחרי בואו לארה"ב (בקיץ תש"א) לא נמצא — לע"ע — מכתב מתאריך מוקדם יותר (המכתב הראשון שנדפס באגרות-קודש (ח"א ע' לו) הוא מכ"ג אייר).

תש"ב. ברוקלין.

ב"ה כ' אייר תש"ב, ברוקלין נ"י.

כ' הרה"ג הו"ח אי"א ורב פעלים חו"ב
שפתיו ישמרו דעת ותו"א תהי' בפיהו כו'
מהורא"א שי' הכהן

ש"ו.

מכ' כת"ר משלשום הגיעני. ולע"ע לא שאלתי את פי כ"ק מו"ח
אד"ש כבקשתו, מאשר אי ברורים עדיין דברי כת"ר בעיני. ואפרט דברי
לאחד אחד.

ע"ד אופן הכריכה ע"ג אצבע האמצעית בתש"י, נוהגין אנו לכרוך
כריכה א' על הפרק התחתון הסמוך לכף היד ואח"כ כ"א על הפרק הב'
ואח"כ עוד כ"א על הפרק התחתון. והוא ע"פ מה שראו את כ"ק אדנ"ע
— אבי כ"ק מו"ח אד"ש — עושה כן. וכן מכ' בהגהותיו על גליון הסי'
שהתפלל בו — ההגהות נדפסו בסי' תו"א שהו"ל בשנה העברה.

חו"ב: חריף ובקי.

שפתיו .. הכהן: ע"פ לשון הכתוב (מלאכי ב, ו-ז) "תורת אמת היתה בפיהו גו' כי שפתיו
כהן ישמרו דעת וגו'".

מהורא"א: אפרים אליעזר (יאלעס — אב"ד פילאדלפיה).

מכתבים נוספים אליו — ראה ע"פ הנסמן באגרות קודש חכ"ג ע' צג.
ש"ו: שלום וברכה.

כבקשתו: במכתבו ביקש מרכינו לשאול את פי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בענין ג' הכריכות
ע"ג אצבע האמצעית, כדלקמן בפנים.

נוהגין אנו וכו': ראה גם ספר המנהגים חב"ד ע' 4.

כ"א: כריכה א'.

מכ': מִקְתָּבוֹ (ממה שכתב).

בהגהותיו: "אשר הואיל לרשום בעצם כתב יד קדשו על גליונות סדור תורה אור כו'" (לשון
הכתרת להגהות בסידור הנדפס). ושם: "בענין הכריכות של התש"י למדני כ"ק אדמו"ר
וכו'". "בענין כריכות אלו (הג' כריכות על האצבע) .. כמדומה לי ברור שראיתי שכוך תחלה
כריכה אחת על הפרק התחתון וכו'" (כהלשון שנעתק בפנים). — ודלא כמ"ש בסידור אדה"ז
הלכות תפילין (ד"ה אחר שהניח) "בתחלה כריכה אחת על פרק האמצעי ואח"כ שתי כריכות
על הפרק התחתון".

נדפסו בסי' .. בשנה העברה: לראשונה — בהוצאת תש"א (ע"י אגודת חסידי חב"ד
העולמית, ברוקלין ניו יארק [ולאח"ז בהוצאת קה"ת] — ראה רשימת הדפוסים בהוצאת
תשמ"ז בסופה).

מקור המנהג לכרוך ג"פ ע"ג אצהא"מ הוא במנחות (לה:): ע"פ פי' הרמב"ם (יד תפלין ג' יב') — שציין כת"ר במכ' — ופי' הרי"ף סמ"ג ועוד.

בתי' לא מצאתי לע"ע אלא בתי' מז' שצ"ל קשירה ע"ג אצבע, אבל ל"פ כמה פעמים ועל איזה אצבע. אבל בזח"ג (רכח:): פי' דבריו, שהוא ג"פ באצבע צרדה — ומבואר שם ג"כ שיעור אורך רצועות תש"ר, כמובא בתוד"ה וכמה (מנחות שם), דמסיים שם בתוס' "ושמא שום מד' יש". ועייג"כ ר"ח ש' הקדושה פ"ו.

מה שהקשה כת"ר ממנהג העולם — וכ"ה מנהגנו ג"כ — לכרוך ב"פ על פרק הסמוך לכף היד, אף של' נ"כ השו"ע — או"ח סכ"ז ס"ח — הוא פרק התחתון, ופשיטות הל' משמע דפרק הסמוך לכ"ה הוא עליון בערך השאר,

הוא משום דבמקור מנהג זה שהוא שה"כ — שלשם ציינו נ"כ השו"ע — דרושי התפלין ד"ה, פי' דבריו, וז"ל: הכריכה העליונה תהי'

במנחות .. ע"פ הרמב"ם: במנחות שם: "וכמה שיעורייהו .. עד אצבע צרדה .. קטר להו ומתלית להו". וברמב"ם שם: "ואורך רצועה של יד .. ותמתח רצועה אחת על אצבע האמצעית ויכרוך ממנה על אצבעו שלש כריכות" — שלפירושו קאי על שיעור תפלין של יד, ואצבע צרדה היא אצבע האמצעית (משא"כ לפי' רש"י ותוס' שם. ועוד).

פי' הרי"ף סמ"ג ועוד: ראה ב"י לטוא"ח סכ"ז (ד"ה והרצועה) — לאחרי שמביא דעת הרמב"ם — "וכ"כ סמ"ג בשם הרי"ף וכן משמע וכו'".

בתי': כנראה הזכיר הרב יאלעס שענין זה הובא בתיקונים, ועל זה כותב רבינו "בתי' לא מצאתי לעת-עתה אלא כו'".

בתי' מ': ושם (פד, רע"א): "תפלין דיד .. רצועה כריכא באצבעא שמאלא".
ל"פ: לא פירש.

בזח"ג: "ושיעור רצועתהו .. רצועא דיד עד דיכרוך וישלש תלת זמנין באצבע צרדה". ומבואר שם ג"כ שיעור אורך רצועות תש"ר: "עד לבא לשמאלא ועד טבורא לימינא".

בתוד"ה .. י"ש: ושם: "ובתפלין של ראש משערין הרצועות שתגיע ראש האחד עד טיבורו וראש השני עד הלב. ושמא שום מדרש יש". — והוא בזח"ג הנ"ל.

ועייג"כ ר"ח ש' הקדושה פ"ו: בשער הקדושה שם קרוב לסופו (קמו, סע"ב ואילך) מביא עוד מקומות בזהר ותיקונים שבהם מדובר (גם) אודות אורך רצועות תפלין של ראש בהתאם לפרטי הכוונות שבתפלין.

ל' נ"כ השו"ע: בשו"ע שם: "שלשה כריכות". ובט"ז סק"ח: "בכוונת האריז"ל כתו' ששנים מהם יהיו על פרקי התחתון של אצבע, והשלישי ע"ג בפרק אמצעי. וטעמו ע"ד הקבלה". ובמג"א סק"ב: "ב' בפרק התחתון וא' בפרק העליון (כוונות ושל"ה)". — וראה לקמן הערה ד"ה ל' ט"ז ומ"א.

לכ"ה: לכף היד.

שה"כ: שער הכוונות.

ד"ה: דרוש ה'.

פי' דבריו: כלומר: האריז"ל עצמו — שדבריו בשער הכוונות (ב' כריכות בפרק התחתון)

בפרק האמצעי של האצבע הזה וב' כריכות תחתונות בפרק התחתון המחובר אל כף היד עכ"ל. וכ"כ ג"כ בפע"ח ש' התפלין פ"י ובסי' האריז"ל [ד' קארעץ מ' "וכורך פרק (?) א' בפרק אמצעי וב' קשרים בפרק תחתון סמוך לכף היד, ויכון כריכה א' שבו סוד הדעת הגנוז ביסוד כנ"ל וב' כריכות הסמוך ליד הם סוד חו"ב הגנוזים בנ"ה המתפשטים יותר למטה מהיסוד"] [ל' הפע"ח "בפרק התחתון של האצבע זה בפרק שהוא סמוך לכף היד"].

ועד היכן דייקו חז"ל בדבריהם שהוסיפו לציין פרק זה גם בתיבת התחתון, אף שלכאורה די במה שנתנו סימן שהוא הסמוך לכה"י — אלא שזה שהוא התחתון, הוא טעם הדבר שעליו כורכין ב"פ, וכמש"פ בסי' האריז"ל.

מה שהביא כת"ר ראי' דפרק הסמוך לכה"י הוא עליון ממש"כ ביד (ביאת מקדש ח' יא') "בפרק ראשון הסמוך לכה"י", צ"ע. דמי יימר דמלמעלמ"ט מנינן, דילמא סדר מלמטלמ"ע. ולדוגמא באהלות (א' ח') דפתח ברגל וסיים בראש. (ומן הכתובים — דברים כח' לה' ועוד —

הם מקור מנהג זה — פירש דבריו שכוונתו (בפרק התחתון) לפרק המחובר אל כף היד (דלא כמשמעות פשיטות הלשון שפרק התחתון הוא היותר רחוק מכף היד, והפרק הסמוך לכף היד הוא העליון).

ד' קארעץ: בסידור האריז"ל דפוס קארעץ (תקנ"ד).
וכורך פרק (?): כוונת רבינו לעורר על התמיהה בלשון סידור האריז"ל "כורך פרק", ולא כלשון הרגיל "כריכה".

ל' הפע"ח: לאחרי ש"כורך כרך א' בפרק הב' של האצבע הנ"ל" (האמצעי) — "כורך הב' כריכות בפרק התחתון כו".

שהוסיפו לציין .. אף .. שנתנו סימן כו': כלומר: כיון שפירשו שהוא הסמוך לכף היד (כיון שהוצרכו ליתן סימן שלא יהי' מקום לטעות), היו יכולים לכתוב רק "פרק המחובר לכף היד", ולמה הוסיפו לציין פרק זה גם בתיבת "פרק התחתון".

וכמש"פ בסי' האריז"ל: וכמו שפירש בסידור האריז"ל בכוונת הכריכה, ש"ב' כריכות הסמוך ליד הם סוד חו"ב הגנוזים בנ"ה המתפשטים יותר למטה מהיסוד", שלכן כורכים אותם בפרק התחתון.

ראי' דפרק הסמוך לכה"י הוא עליון: נוסף לכך שכן הוא משמעות פשיטות הלשון, כנ"ל. ממש"כ ביד: "מי ששתי אצבעותיו קלוטות (מודבקות) עד למטה מן הפרק" — הוי מום. "ואם חתכן והפרישן עד הפרק, כשר. באי זה פרק אמרו, בפרק ראשון הסמוך לכף היד". — ומזה הביא ראי' שפרק הסמוך לכף היד, שנקרא "ראשון", הוא העליון.

דמי יימר וכו': מי יימר דמלמעלה למטה מנינן, שאז יהי' פרק ראשון העליון — דילמא הסדר הוא מלמטה למעלה, ופרק ראשון הוא התחתון.

באהלות: "מאתים וארבעים ושמונה אברים באדם. שלשים בפיסת הרגל וכו' תשעה בראש".

דברים כח' לה': "מכף רגלך ועד קדקדך".

ועוד: ראה גם ישעי' א, ו — שצויין לקמן בפנים.

אין לה"ר, כי שם לא זו א"ז קתני, שהוא סדר היותר פשוט כדמשמע בכ"מ ומהם הוריות ב' ובכללי המשנה בס' ע"ח לר' יעקב חאגיז נדפס במש' חדשים דזואצל"ז אומר רק מדוחק [בישעי' א' ו' יעוין שם בתרגום]]. ובפרט ברמב"ם דקאי בענין פירוד וקליטת האצבעות, י"ל בפשיטות דהמנין מתחיל ממקום תחילת פירוד האצבעות, היינו מצד כף היד.

אבל ביד החזקה שם גופא, ממש"כ — והוא ל' המשנה — למטה מן הפרק, מוכח להדיא דהמטה הוא לצד הצפרנים. — ולהעיר ג"כ מל' רש"י ותוס' חולין קו: וביבמות עה: למטה מן העטרה כו', אינו דומה

אין לה"ר: אין להביא רא"י שהסדר הוא מלמטה למעלה.

א"ז: אף זו.

הוריות ב': דפריך "בשלמא רישא לא זו אף זו קתני, אלא סיפא .. איפכא מבעי ליי", ומשני, "זו ואין צריך לומר זו קתני".

בכללי המשנה בס' ע"ח .. במש' חדשים: דרכי המשנה וכללותי' מספר עץ חיים .. נדפס במשניות חדשים (ע"פ יכין ובעוז) — בתחלתן (כלל ה').

דזואצל"ז: דזו ואין צריך לומר זו.

[בישעי' א' ו' יעוין שם בתרגום]: פיסקא זו באה בהמשך למ"ש לפנ"ז* שאין להביא רא"י מן הכתובים דפתח ברגל וסיים בראש (מלמטה למעלה). — בישעי' שם: "מכף רגל ועד ראש אין בו מתום גוי" (וראה פי' הרד"ק: "כמו שכתוב .. מכף רגלך ועד קדקדך"). ובתרגום שם: "משאר עמא ועד רישא לית בהון דשלים בדחלתי" (וראה פרש"י שם: "ויונתן פתר כל המקרא בלשון דוגמא .. ותרגם מכף רגל ועד ראש מקטנים ועד גדולים כו"). ובפי' הרד"ק: "ויונתן תרגם .. על דרך משל". — ולכאורה כוונת רבינו במ"ש "יעוין שם בתרגום", שלפירוש זה (שלא קאי באברי הגוף כפשוטם, כי אם בלשון דוגמא ודרך משל בנוגע לחילוקי הדרגות שבבני"), מלכתחילה אין מקום כ"כ להביא רא"י בנוגע לסדר איברי הגוף כפשוטם.

י"ל בפשיטות .. מצד כף היד: ובמילא, המנין הוא מלמטה למעלה, כך שפרק ראשון הוא התחתון.

ל' המשנה: בכורות פ"ז מ"ו (מה, א).

מוכח להדיא דהמטה הוא לצד הצפרנים: ולפי זה — פרק הסמוך לכף היד הוא העליון (כדלקמן בפנים).

ולהעיר ג"כ מל' רש"י ותוס' כו': בחולין (קו, סע"א ואילך): "תנו רבנן נטילת ידיים לחולין עד הפרק, לתרומה עד הפרק, לקידוש ידיים ורגלים עד הפרק". ובפרש"י: "לחולין עד הפרק השני שבאמצע אצבעות .. לתרומה עד הפרק, פרק השלישי והוא בגב היד. לקידוש ידיים ורגלים .. עד הפרק העליון מקום חבור היד והזרוע". ובתוד"ה אמר שם: "ולא רצה לפרש בקונטרס דפרק דחולין הוא פרק ראשון שבראש האצבעות .. וי"ל דרב ששת מפרש הברייתא בפרק הראשון שבראש האצבעות לחולין וכו'". — כלומר, הפרק שבראש האצבעות נקרא פרק ראשון, והפרק הסמוך לכף היד נקרא פרק השלישי, ונקרא עליון לגביו, כשם שמקום חבור היד והזרוע נקרא פרק העליון.

למטה מן העטרה כו': ושם: "ניקב למטה מעטרה שכנגדו למעלה מעטרה", ובפרש"י: "ניקב

(* להעיר, שהפיסקא "ובכללי המשנה .. מדוחק" ניתוספה בין השיטין (בציון מקומה בפנים).

ליד, דאפשר להגביהו, משא"כ בעטרה, ולכן שם פשיטא שהמטה הוא לצד סיומה. — ולפ"ז פרק דנדו"ד הוא פ. העליון.

ובכ"ז ל"ק, וע"פ הגהת מהרנ"ש בפע"ח שם, ומפורש יותר בע"ח ש' הכללים פ"ב וז"ל: "ומה שאנו קוראין אל היד — בערך הזרוע — פרק עליון אע"פ שנראה תחתון הטעם הוא בסוד עליות הידים אל הראש כשמגביהין אותם" עכ"ל.

וזאת למודעי שיש עוד נפקותא לדינא במקום המעומ"ט ביד, והוא להמניחים ב' זוגות תפלין בב"א, שצ"ל דר"ת למע' מדרש"י, וגם בתש"י — עיין ט"ז ובאה"ט שו"ע או"ח סל"ד ס"ב ובשו"ע אדה"ז ס"ד [ע"י

למטה מעטרה, בסוף הגיד כלפי מטה, והולך הנקב באלכסון ויוצא כנגדו למעלה מן העטרה כלפי הגוף". — ולכאורה, גם מכאן יש להביא רא"י שדוגמתו גם באצבעות, שהמטה הוא לצד הצפרניים (כלפי קרקע), והמעלה הוא לצד כף היד (כלפי הגוף). ועל זה ממשיך ש"אינו דומה ליד כו".

דאפשר להגביהו: שיהיו הצפרנים לצד מעלה, ובמילא יהי' המטה לצד כף היד.

פרק דנדו"ד: פרק הסמוך לכף היד.

ובכ"ז ל"ק: על המנהג לכרוך ב' כריכות ד"פרק התחתון" על הפרק הסמוך לכף היד, אף שע"פ הנ"ל הוא פרק העליון.

הגהת מהרנ"ש בפע"ח שם: שער התפלין פ"י — לענין הנחת ב' זוגות תפלין, דרש"י ודר"ת, בבת אחת (וראה לקמן בפנים). ושם: "לצד הכתף נקרא מטה, בסוד וישא אהרן את ידו, אם כן סמוך לקיבורו נקרא מעלה".

כשמגביהין אותם: שאז נקרא הפרק הסמוך לכף היד — פרק התחתון (אף כשהידיים מושפלות כלפי מטה ה"ה פרק העליון).

עוד נפקותא לדינא במקום המעומ"ט ביד: אם הפירוש דמעלה ומטה הוא — כפי שנראה בפשטות ע"ד הרגיל — שהמטה הוא לצד סיום היד (לצד הצפרניים) והמעלה הוא לצד הכתף, או שהפירוש דמעלה ומטה הוא להיפך — בשעה שמגביהים את הידים אל הראש — שהמטה הוא לצד הכתף והמעלה הוא לצד אצבעות היד.

עיין ט"ז ובאה"ט . . ובשו"ע אדה"ז: בט"ז: "נראה דצריך להניח דוקא של רש"י למטה ולמעלה מהם של ר"ת". ולאחרי אריכות השקו"ט מסיים: "מכל זה נ"ל דבין ש"ר בין ש"י צריך להניח תפלין דרש"י במקום שהוא עיקר המקום של התפלין, ועל המקום הניתוסף ניח של ר"ת". בבאר היטב: "והנהוג כן להניח ב' זוגות ביחד ניח של רש"י למטה ושל ר"ת למעלה. ט"ז. וכ"כ האר"י ז"ל שיכניס תחלה של רש"י ויעמידם לצד הכתף ואחריהם של ר"ת לצד היד, ושניהם על הקיבורת, ויניח בראשו של רש"י למטה ושל ר"ת יותר למעלה, ושניהם במקום הראוי לתפלין כו". ובשו"ע אדה"ז: "ויניח תש"ר של רש"י למטה לצד הפנים ושל ר"ת למעלה מהן (וכן בזרוע)".

כלומר: הט"ז כותב רק שצ"ל של רש"י למטה ושל ר"ת למעלה, ואינו מפרש מהו מטה ומעלה. ובבאר היטב מביא מהאר"י ז"ל שתפלין דרש"י הם לצד הכתף ודר"ת לצד היד, היינו, שהמטה הוא לצד הכתף והמעלה לצד היד. ומשו"ע אדה"ז שכותב בנוגע לתש"ר שמטה הוא לצד הפנים, ומוסיף "וכן בזרוע", משמע להיפך, שהמטה הוא לצד היד.

בזה בס' אות חיים — להר' ממונקאטש — סל"ד סק"ה. דרכי חיים
 ושלוש סקי"ז — להרב גאלד מתלמידי הנ"ל — דשל ר"ת לצד הכתף!
 וציין שם לס': כונות ד"ו דתפלין, עולת תמיד, פע"ח תפלין פ"י ב'
 גירסאות, מצת שמורים הל' תפלין].

ומדי דברי בהל' תפלין, אעיר משו"ת הרמב"ם שכ' דהקשירה על
 האצבע תהי' אחר הברכה ואז תהי' קשירה תמה — דא"כ צ"ל אסור
 להפסיק עד אחרי קשירה זו, ולא ראיתי נזהרין בזה. ואולי הוא מפני
 שבהוצ' מקיצי נרדמים (ע' שנוז') יש נ"א בהוספה אחר מלת תמה: "ואין
 הקשר על האצבע מוכרח". ובכ"ז צ"ע.

בס' אות חיים .. דרכי חיים ושלוש .. דשל ר"ת לצד הכתף! דרכי חיים ושלוש כותב שרבו
 "לקח השני תפלין של יד (דרש"י ודר"ת) ונתנם על הזרוע במקום הקבורת שניהם, רק של
 ר"ת הי' למעלה לצד הכתף". ומציין שדעתו מבואר בספרו אות חיים, ע"פ דעת הט"ז ("תפלין
 דרש"י .. (ב) עיקר המקום", "של רש"י למטה ולמעלה מהם של ר"ת", ומפרש דבריו ש"של
 רש"י למטה" הוא "לצד הקובד"ו (עליבוגין)", "ושל ר"ת למעלה לצד הכתף". ועיי"ש שתמה
 על מ"ש הבאה"ט בדעת הט"ז ש"כ"כ האר"י ז"ל .. רש"י לצד הכתף .. ר"ת לצד היד", שזהו
 היפך דעת הט"ז (ומסיים שזה שנמצא כן בסידור האר"י"ל, הוא רק ע"פ גירסא א' בפע"ח —
 ראה הערה הבאה).

ומדגיש רבינו (בכתבו "של ר"ת לצד הכתף") "!" — להורות על הפלא שבדבר — שלענין
 הנחת תפלין דר"ת למעלה נקרא צד הכתף מעלה (כפי שנראה בפשטות), אע"פ שלענין ג'
 הכריכות שעל אצבע האמצעי, הפירוש דעליון ותחתון (מעלה ומטה) הוא (לא כפי שנראה
 בפשטות, אלא) "בסוד עליות הידים אל הראש כשמגביהין אותם" (שלכן "פרק התחתון"
 דאצבע האמצעי הוא פרק הסמוך לכף היד), שעפ"ז יקרא צד הכתף מטה.
 וציין שם לס' וכו': ושם: "בשער הכונות בדרוש ו' דתפלין כתב .. שניהם יניחם במקום
 הנקרא קיבורת של פרק העליון שבזרוע השמאלי, ודרש"י יהי' למעלה סמוך כלפי צד הכתף
 ודר"ת סמוך לפרק אמצעי" — כפי שמביא הבאה"ט מהאר"י ז"ל.

וממשיך: "אעתיק ג"כ הלשון מעולות תמיד .. של רש"י על מקום הקיבורת, ושל ר"ת ג"כ
 על הקיבורת אלא שתהי' ע"ג התפילה של רש"י יותר למעלה מעט סמוך אלי' לצד הכתף".
 וממשיך: "ועיין בפע"ח .. תפלין דר"ת ג"כ על הקיבורת אלא שתהי' ע"ג (ס"א נמחק תיבת
 ע"ג) התפלה של רש"י יותר למעלה מעט אלי' לצד הכתף", היינו, שיש ב' גירסאות בפע"ח,
 ועפ"ז, מ"ש הבאה"ט מסידור האר"י"ל תפלין דרש"י לצד הכתף (וכ"ה בשער הכונות כנ"ל),
 הוא ע"פ גירסת הס"א שמחקר תיבת "ע"ג".

וממשיך: "ועיין בספר מצת שמורים .. בהלכות תפלין שהעתיק כלשון הפרע"ח ואינו גורס
 תיבת ע"ג, וכתב .. שלצד הכתף נקרא מטה (בסוד וישא אהרן את ידו) וסמוך לקיבורת נקרא
 מעלה", היינו, שגם להגירסא שתפלין דרש"י צ"ל לצד הכתף, חשיב של רש"י למטה — כיון
 שלצד הכתף נקרא מטה, בסוד עליות הידים כו'.
 משו"ת הרמב"ם: פאר הדור סע"ג.

ואולי הוא מפני: זה שלא נזהרין שלא להפסיק עד אחרי קשירה זו — הוא מפני כו'.
 בהוצ' מקיצי נרדמים: ירושלים — תרצ"ד (בהוצאת תש"כ — ע' 305).

נ"א: נוסחא אחרת.

ובכ"ז צ"ע: ראה מכתב הבא (לקמן ע' 10): "בענין הקש"ת, הצ"ע הוא וכו'".

ואסיים באיווי כט"ס ובכבוד גמור

[טעם למנהג אדנ"ע אולי אפ"ל א) לצאת ב' הדעות — הובאו במשנ"ב — די"א שמקדימין הכריכה על פרק האמצעי — כ"מ מל' ש' הכונות, פרע"ח וסי' האריז"ל — וי"א דשל פרק התחתון — ל' ט"ז ומ"א, את"ל שדייקו גם בזה. וצ"ע סברתם כיון דהל' בכהנ"ל הוא להיפך. לברר בפמ"ג. — אבל י"ל להיפך דאדרבה הוא דלא כמאן. (ב) דהוא על הסדר — כמו שהוא במקום גשמי ג"כ — ימין אמצע שמאל, או שמאל אמצע ימין. ובכ"ז צ"ע].

כט"ס: כל טוב סלה.

[טעם . . צ"ע]: כנראה הוסיף רבינו קטע זה רק בהעתקה שלו, וציין לעצמו "לברר בפמ"ג". טעם למנהג אדנ"ע: לכרוך כריכה א' על הפרק התחתון ואח"כ כריכה א' על הפרק הב', ואח"כ עוד כריכה על הפרק התחתון — שב' הכריכות על הפרק התחתון אינם בזה אחר זה, אלא בהפסק הכריכה הא' על הפרק האמצעי.

אולי אפ"ל: ראה גם השקו"ט בזה באשכבתא דרבי ע' 47 ואילך (בהערה). לצאת ב' הדעות: שמקיימים שניהם: פרק האמצעי קודם — לפני כריכה הב' על פרק התחתון, ופרק התחתון קודם — בכריכה הא'. במשנ"ב: במשנה ברורה אר"ח סכ"ז סק"ל.

מל' ש' הכונות, פרע"ח וסי' האריז"ל: נעתקו לעיל בפנים — שכתבו תחלה ע"ד הכריכה הא' על פרק האמצעי, ואח"כ ע"ד ב' הכריכות על פרק התחתון. ל' ט"ז ומ"א: נעתק לעיל בהערה ד"ה ל' נ"כ השו"ע — שכתבו תחלה ע"ד ב' הכריכות על פרק התחתון, ואח"כ ע"ד הכריכה הא'.

את"ל שדייקו גם בזה: אם תמצוי לומר שהט"ז והמג"א דייקו (לא רק בכללות מקומם של ג' הכריכות, אלא) גם בסדר הדברים, לכתוב תחלה ע"ד ב' הכריכות דפרק התחתון, ואח"כ ע"ד הכריכה הא' דפרק האמצעי, כיון שכן הוא סדר כריכתם (דלכאורה לא מסתבר לומר כן, מפני הצ"ע דלקמן).

וצ"ע סברתם וכו': מהי הסברא להקדים ב' הכריכות דפרק התחתון — היפך משמעות הלשון דשער הכונות וכו', ששם הוא מקור המנהג כפי שציינו בעצמם. לברר בפמ"ג: כנראה לא הי' הפמ"ג תח"י. — ושם (במשבצות זהב — בפ"י דברי הט"ז): "תחלה ב' בפרק התחתון וא' בפרק האמצעי" (ומוסיף: "אבל בא"ר אות ח' בשם מקור חיים דכריכה א' באמצעי ואח"כ ב' כריכות בפרק התחתון").

דאדרבה כו': לא זו בלבד שבמנהג זה אין יוצאים ב' הדעות, אלא אדרבה, שהוא לא כדעה זו ולא כדעה זו, כיון שלב' הדעות צ"ל ב' הכריכות דפרק האחרון זה אחר זה (ללא הפסק בינתיים), והחילוק אינו אלא אם הכריכה דפרק האמצעי היא לפנייהם או לאחרייהם.

ימין אמצע שמאל, או שמאל אמצע ימין: כלומר: הפרק הסמוך לכף היד, נחשב הן לימין והן לשמאל: לימין — כלפי אחרים, ולשמאל — כלפי עצמו. ועפ"ז יש לבאר מנהג אדנ"ע בסדר הכריכות (א' על הפרק הסמוך לכף היד, הב' על הפרק השני, והג' עוה"פ על הפרק הסמוך לכף היד) בהתאם לסדר דג' הקוין, ובשתי אופנים: (א) כריכה הא' לימין (כלפי אחרים), כריכה הב' באמצע, וכריכה הג' לשמאל (כלפי עצמו). (ב) כריכה הא' לשמאל (כלפי עצמו), כריכה הב' באמצע, וכריכה הג' לימין (כלפי אחרים).

כ"ו אייר.

כ' — חו"ב נבון ומשכיל וכו' וכו'
מהורא"א שי' הכ'

ש"ו.

מכ' כת"ר מכ"ג לחד"ז אתמול הגיעני. וכבר העירותי אשר ההוראה באיזה פרק דאצהא"מ צ"ל ג' הכריכות לא נמצא כ"א בכהאריז"ל, ומשם העתיקו דין זה הט"ז וכו', ובכהאריז"ל מפורש להדיא שב' הכריכות יהיו על הפרק הסמוך לכה"י וא' על הפרק האמצעי. בכ"ז לעשות רצון כת"ר מסרתי מכ' לכ"ק מו"ח אד"ש, ובטח יקבל מענה ממנו ימים אלו.

בענין הקש"ת, הצ"ע הוא — דכיון, דלפ"ד הרמב"ם בשו"ת, הכריכה על האצהא"מ היא סיום קשירת תש"י [אולי טעמי' דבלאה"כ מתרפה וניתרת כל הקשירה] — לו יהא שבדיעבד כשר גם בל"ז — הרי לכו"ע עכ"פ אסור להפסיק עד גמר כל המצוה, וכמו בתקיעות [בדיקת חמץ].

דרך אגב, הדין דיד (תפלין ג' יט') דאין קושרין רצו' שנפסקה, הוא

כ' — חו"ב: כ' הרה"ג הו"ח אי"א ורב פעלים חו"ב (כבמכתב שלפנ"ז).

מכ' כת"ר מכ"ג לחד"ז: שבו השיב על מכתב רבינו הנ"ל (מכ' אייר).

בכ"ז: אף שע"פ הנ"ל אין מקום לשאלה בזה.

מסרתי מכ': שבו שואל ע"ד כהנ"ל.

ובטח יקבל מענה ממנו: בין המכתבים של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ להרב יאלעס (ראה ע"פ

הנסמן באגרות-קודש שלו ח"י"ג ע' רסט) — לא נמצא מענה בענין זה.

הקש"ת: הקשירה תמה, שהעיר רבינו במכתבו.

הצ"ע הוא: כנראה ששאל על מ"ש רבינו ש"בכ"ז צ"ע — דכיון שכותב ש"אין הקשר על

האצבע מוכרח, אתי שפיר שאין נזהרין שלא להפסיק עד אחרי הקשירה, ומהו הצ"ע.

בדיעבד כשר גם בל"ז: דכיון שאין הקשר מוכרח, הרי בדיעבד כשר גם בלא זה.

כמו בתקיעות: שאין להפסיק עד לאחר גמר כל התקיעות, כולל גם היו"ד קולות שלאחרי

תקיעות דמעומד, והל' קולות שלאחר התפלה (ראה שו"ע או"ח סתקצ"ב ס"ג ובכף החיים

שם), — אף שהתקיעות שלאחרי התפלה אין מעכבות, כיון שכבר יצאו ידי חובתם.

[בדיקת חמץ]: "טוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמור כל הבדיקה" (שו"ע או"ח סתל"ב

ס"א). — ואולי כתב רבינו זה בחצאי-ריבוע, משום שבבדיקת חמץ חייב לגמור כל הבדיקה.

דרך אגב, הדין .. דאין קושרין רצו' שנפסקה: שהוא משום שצ"ל קשירה תמה — ראה

מנחות לה, ב: "איפסיק ל' רצועה דתפילי .. מהו למקטרי" .. וקשרתם כתיב שתהא קשירה

תמה" (ואולי הזכיר הרב יאלעס דין זה בקשר למ"ש רבינו מתשובות הרמב"ם ע"ד הקשירה

תמה שע"י הקשירה על האצבע).

גם בדיעבד, דכ"ע ס"ל דדין דקש"ת ברצו' שנפ' הוא לעיכובא, ואין מחלוקת כ"א בתפירה.

מחלוקת .. בתפירה: ראה מנחות שם: "מהו למיתפרי' ועיילי' לתפירה לגאו (שלא יראה ויהא כשלימה — פרש"י) .. פוק חזי מה עמא דבר". ובפרש"י: "וכיון דאין נוהגין כן לא תעשה". וכן פסק הרמב"ם. ובתוס': "ר"ת מפרש להקל". וראה טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סל"ג ס"ה (ס"ו).